

Inhoud

Van de redactie	434
Notulen 9 ^e Algemene Ledenvergadering	435 – 436
Rondom de haven	437 – 459
Jaarverslag 2006	460 – 461
Financieel verslag 2006	462
Mededelingen van het bestuur	463 – 464
Uit de oude doos...	465
In beeld gebracht...	466

Van de redactie

Nr. 15. Cronicke 7^e jaargang, nr. 1. Zo kondigen we deze eerste Cronicke van 2007 aan. We geven onmiddellijk toe dat de inhoud van de Cronicken lang niet altijd de naam ‘wetenschappelijk’ kan wegdragen. Niet elk artikel heeft ook een ‘heemkundige waarde’. Afgezien van dat hoop ik toch te kunnen stellen dat onze verhalen wel enige historische waarde hebben. We zijn erg blij dat we voor de volgende twee nummers van dit jaar van twee personen de toezegging hebben gekregen om een artikel te schrijven. U mag van mij weten dat ik deze toezegging geweldig waardeer. Ik hoop dat zich in de toekomst nog meer schrijvers zullen melden.

Al sinds de oprichting van onze vereniging zitten we met spanning te wachten tot we iets naders zouden horen over de restauratie van onze korenmol ‘De Hoop’ uit 1724. En werkelijk, begin dit jaar hoorden we dat er binnenkort actie zou worden ondernomen. Al eerder vernamen we uit de Eendrachtbode dat de Fluplandse molen toch ook aangepakt zou worden. Het was niet zo ingrijpend, een aantal balken vernieuwen en de molen kan weer naar de wind worden gedraaid en ook de wieken kunnen dan weer in beweging worden gezet. Toch heeft het na dit berichtje nog enkele jaren geduurd voor er werd ingegrepen. Zienderogen zagen we de trots van Sint Philipsland verpauperen.

Met groot materiaal werden door een molenmaker uit Hoogmade op 8 maart de ijzeren roeden en de kap van de molen verwijderd en naar Hoogmade vervoerd. Vrijwillig moleenaar Jan Reijngoudt hoopt dat hij op de aanstaande monumentendag, begin september, de molen weer kan laten draaien. Daarbij genomen de afbraak van het oorspronkelijke graanpakhuis en de plannen voor deze locatie, waren voor mij aanleiding om eens terug te blikken op de bebouwing en het gebeuren op en rond de haven. Met wat meer foto’s dan anders hebben we geprobeerd dit te illustreren. Ik hoop dat ik het een en ander heb los gemaakt met deze terugblik. Een ding is inmiddels al duidelijk geworden. Als Jopie van Dongen een doosje boter voor Oom Gillis bij melkventer Jacob Sorber moest brengen, kreeg ze van vrouw Sorber steevast een ‘eigen hebakke kokkiene’. Hebt u reacties of aanvullingen op het artikel, dan houden we ons hartelijk aanbevolen.

Jan Kempeneers

Notulen van de 9^e Algemene Ledenvergadering, 20 april 2006

Opening

De vice-voorzitter Bram Wisse opent de vergadering en heet iedereen hartelijk welkom. Een bericht van verhindering is gekomen van de heer Aad de Klerk.

Door omstandigheden zijn er momenteel nog 2 bestuursleden over, daarom is Anja Neele bereidt gevonden deze vergadering te notuleren.

Hij hoopt dit jaar weer met volledig bestuur aan de slag te kunnen, de vereniging heeft een goede voorzitter nodig, alsmede een secretaris en een penningmeester.

Notulen van de vorige algemene ledenvergadering

Er zijn geen opmerkingen over de notulen, zij worden goedgekeurd en ondertekend door de vice-voorzitter.

Ingekomen stukken

Er zijn geen ingekomen stukken.

Mededelingen van het bestuur

De vice-voorzitter blikt hierbij even terug op het afgelopen jaar. De Braderie is vorig jaar goed bezocht en we zullen ook dit jaar weer present zijn. De Dialectgroep o.l.v. Esther v.d. Vlies is nog steeds actief.

Wat betreft de overname van de weegbrug hebben wij goede hoop op de medewerking van de eigenaren. Vanwege de bestuurscrises is dit echter even stilgelegd tot het bestuur weer compleet is.

Tevens wil hij iedereen die achter de schermen meegewerkt heeft aan het tot stand komen van de Cronicke hartelijk bedanken, tevens dankt hij Jan-Willem Kempeneers voor het actueel houden van de website.

De afgetreden bestuursleden dankt hij voor hun werk en inzet.

Jan Kempeneers voegt hier nog aan toe dan de fotowerkgroep en dan met name Jan Kees van der Doe onverminderd actief is.

Financieel verslag

Er zijn geen vragen over het financiële verslag van de penningmeester.

Verslag kascontrolecommissie

Jan Kees v.d. Doe deelt mede dat de kas in orde is bevonden. Het financieel verslag is door hem en door Anita Hoek goedgekeurd en ondertekend.

Jan-Kees wil in het vervolg graag de controle in aanwezigheid van de penningmeester doen, de vice voorzitter zegt toe dat dit in het vervolg zal gebeuren, maar omdat de penningmeester was afgetreden is het dit jaar anders gelopen.

Benoeming reservelid kascontrolescommissie

Anita Hoek treedt af en wordt bedankt voor de verrichte werkzaamheden.

De kascontrolecommissie zal volgend jaar bestaan uit Jan Kees v.d. Doe en Mevr. J. Verwijs-Reijngoudt. Als reservelid wordt benoemd, de heer F den Braber, Schoolstraat 40.

Bestuursverkiezing

Anja Neele-Kempeneers is bereid gevonden het bestuur te komen versterken.

Zij wordt met acclamatie gekozen en neemt haar benoeming aan. Zij zal voorlopig de taak van secretaris/penningmeester op zich nemen.

Het bestuur heeft een oproep gedaan voor overige kandidaat bestuursleden, hier zijn echter geen reacties op gekomen.

De heer J. Vos is benaderd of hij misschien bereid is het bestuur te komen versterken.

De heer Vos is ook aanwezig op de vergadering en vertelt dat hij sinds kort woonachtig is op Flipland en zeer geïnteresseerd in de historie van het dorp. Hij is echter net met pensioen en wil eerst van zijn rust genieten, om gelijk in het bestuur te stappen van een vereniging die hij net kent gaat hem te snel. Hij zegt echter toe er over na te denken en misschien komt er op termijn een mogelijkheid.

Dhr. M. van Driel vindt de heer Vos een goed kandidaat-lid en de heer C. Groeneveld stelt voor de leden mandaat te vragen om het nieuwe kandidaat-lid eventueel zonder een extra ledenvergadering te kunnen benoemen. Hier wordt mee ingestemd.

Rondvraag

Dhr. C. de Braber meent dat er toch wel onzekerheid was onder de leden, er werd over gepraat op het dorp en niemand wist wat er aan de hand was. Tenslotte bleven er maar een paar mensen over om de kar te trekken.

De vice-voorzitter legt uit dat de afgetreden voorzitter zich meer dan 100% inzette voor de vereniging, na zijn aftreden zijn er weinig activiteiten meer geweest, vandaar dat het op deze manier gelopen is.

Jan Kempeneers is verheugd dat zijn dochter bereid is zitting te nemen in het bestuur.

Het meeste werk in de kring ligt echter in de totstandkoming van de Cronicke. Er liggen al weer wat nieuwe artikelen voor de nieuwe Cronicke, toch doet hij nogmaals een oproep aan de leden om een bijdrage te leveren. De heer J.J. Heijboer is bereid gevonden correctiewerk voor ons te doen, tevens is hij blij dat hij nog steeds een beroep kan doen op Esther v.d. Vlies om zijn artikelen door te lezen en eventueel te corrigeren. Ook zijn vrouw is weer bereid gevonden de ledenadministratie bij te houden.

De heer M. van Driel vraagt of er nog iets wordt gedaan aan het 60-jarig jubileum van de brandweer. Tevens vraagt hij wat de plannen zijn met de weegbrug. De vice-voorzitter zegt dat er wel iets op rij is gezet maar er zijn nog geen concrete afspraken gemaakt. Er is een aparte werkgroep actief voor de weegbrug en we zullen hier op latere termijn op terug komen. Dit zal op de a.s. braderie uitvoerig aan de orde komen.

Diapresentatie “de Landbouw vroeger en nu”

Na de pauze kan een ieder genieten van de diapresentatie door Jan Kempeneers.

Wederom een zeer geslaagd onderdeel van onze vergadering

Sluiting

Na afloop van de presentatie sluit de vice-voorzitter de vergadering en dankt een ieder voor zijn inzet en aanwezigheid.

Rondom de haven

Veel dorpen op de Zeeuwse eilanden hebben al sinds haar ontstaan een haven. Aanvankelijk waren de haventjes klein, maar naar mate de aan- of afvoer van producten eiste werden ze vergroot en verbeterd. Ook de schepen werden gaandeweg groter, zodat deze op een vlakke zate konden afmeren in de thuishaven. Sint Philipsland telde in de eerste helft van de vorige eeuw 32 binnenschippers. Wanneer ze niet allemaal in de haven konden afmeren zochten ze een plaatsje langs de Zuiddijk voor het dorp of tussen de hoeken nabij het Karreveld.

Op de havens van het Zeeuwse platteland was het vooral in de eerste helft van de vorige eeuw een drukte van belang. Het verschepen van landbouwproducten zoals suikerbieten, aardappelen en graan behoorden tot het voornaamste vrachtgoed dat werd verscheept. De foto hierboven geeft daarvan een duidelijk beeld. De oude boerenwagens reden af en aan met suikerbieten. Eerst over de weegbrug en vervolgens naar de haven. Soms liet de paardenknecht de volle vracht op de haven achter en versloeg de paarden naar de wagen die intussen was gelost. Ook de geledigde wagen, met de grond die tijdens het lossen van de bieten was gegaan, moest weer over de brug.

Als er een schip aan de wal lag werden de bieten meteen door een schuif in het scheepsruim gelost. Kwam het schip met hoogwater te hoog, dan werden de bieten er met kruiwagens ingereden. Soms was de schipper niet op tijd in de haven gekomen. Dan werden de bieten op de haven aan grote hopen gelost. Het was zwaar werk, eerst werd met de hand een gaatje tot op de bodem gemaakt en vervolgens werd de wagen met de peeriek gelost, zoals hierboven op het plaatje te zien is. Op de plaats waar later de graanopslagplaats, het zogenaamde pakhuis, werd gebouwd, zien we nu nog een grote voorraad suikerbieten aan de dijk langs de Stationsstraat.

Regelmatig werd door een peeschrijver een monster gevraagd van een wagen die werd gelost. De werkmán gooidé dan één riek vol bieten in de mand die hem werd voorgehouden. Deze werden op de bascule gewogen en daarna van overvloedig groen van de kop ont-

daan. Daarna werden de bieten met een borstel gewassen. Opnieuw werden ze gewogen, zodat de tarra kon worden bepaald. Het monster ging vervolgens in een zakje met label en de naam van de landbouwer erop mee naar de fabriek om het suikerpercentage in het laboratorium te bepalen.

De paardenknechts staan nog te wachten tot ze aan de beurt zijn om hun vracht te lossen bij de beurtschipper. Naast bieten, aardappelen en graan, werd er ook wel eens vlas of stro door de binnenschippers vervoerd.

Deze foto werd op 12 december 1910 gemaakt voor de Fluplandse weegbrug bij de haven. Enkele personen zijn bekend. Links met fiets is Marien Hage Jzn. uit Malland. Hij en de man rechts met de fiets, P. de Heer uit Tholen, waren door de suikerfabriek aangesteld als bietencontroleur. De man met de tang in zijn hand is Leen Goedegebuure uit Scherpenisse en naast hem Johannes Geense, die weger was op deze brug tot zijn overlijden in 1923. De man voor het zijraampje is Johannes Faasse (Pintje). Hij was schipper en scheepsbevrachter. Dan is de man met het sikje nog bekend. Het is veerschipper Kees van den Berge, hij woonde met zijn broer in de woning op de Oostdijk waar later smid Louis Roozemonnd woonde. Deze brug bleef in gebruik tot circa 1936. Toen werd door de inmiddels opgerichte weegbrugvereniging "Haven" een nieuwe brug gebouwd. Omdat vroeger meerdere boerderijen een eigen weegbrug hadden is het niet uitgesloten dat deze brug, die op het meest westelijke punt van de Henriëttedijk stond, van landbouwer J.A. Stols was.

In 1930 werd de 'Coöp. Landbouwvereniging Sint Philipsland' opgericht. Landelijk werden de plaatselijke afdelingen overkoepeld door het Centraal Bureau te Rotterdam. De plaatselijke vereniging stelde toen een zaakvoerder aan in de persoon van Jacob Johannes

(Japje) Quist. Deze werd echter al snel bijgestaan door zijn broer Bastiaan, gewoonlijk Bas Quist genoemd. Jacob was koopman en zette zich in om de veldvruchten te verhandelen en te vervoeren. Jacob was namelijk ook beurtschipper, maar liet het varen met zijn motorschip “Mosselkreek” over aan zijn personeel, namelijk schipper Fincent Johannes (Cent) den Braber en Johannes van der Reest. De laatste voer als beurtschipperknecht met Cent mee om hem tijdens de vaart en het afmeren behulpzaam te zijn. Meestal vervoerden ze graan en aardappelen naar Rotterdam. Kwam de “Mosselkreek” in Rotterdam aan, daar woonde Johannes Quist, een broer van Bas en Japje, die op zijn beurt de producten die in de Maasstad werden aangevoerd verhandelde. Onder normale omstandigheden wist hij op welke dag en hoe laat ze zouden arriveren in de Maasstad en zag al aan de diepgang of ze met graan of aardappelen geladen waren. Vanaf de wal gaf Johannes Quist dan aan schipper Cent Braber door waar hij moest lossen.¹ De “Mosselkreek” had een laadvermogen van 104 ton, het was in 1922 gebouwd op de werf Paans, Roodevaart en was uitgerust met een 50 pk Bolnes motor.²

Het stationsgebouw bij de tramhalte Sint Philipsland – Slaakdam.

De ouders van deze gebroeders Quist waren Bastiaan Johannes Quist en Anna Martina Rijstenbil. Beiden geboren te Oud-Vossemeer, kwamen ze met hun gezin in juli 1886 vandaar naar Sint Philipsland. Ze vestigden zich in een woning op het gehucht De Sluis in Anna Jacobapolder. Ook vader Quist oefende het schippersberoep uit. Daar hield het gezin het al snel voor gezien. Al in 1889 wonen ze te Sint Philipsland in de woning Voorstraat 15, waar later tot 1984, de Fluplandse huisartsenpraktijk was gevestigd. Ook het verblijf in deze woning is voor de schipper en zijn vrouw maar tijdelijk. Ze hebben dan inmiddels acht kinderen. Nu gaan ze naar het logement en herberg ‘de Druiventros’, waar ze de weduwe van Johannes Abraham Mol in de Druiventros gaan opvolgen. Quist wordt dan

naast schipper ook logementhouder. Van deze ondernemer kunnen we nog vermelden dat hij kort na 1900 het wachtlokaal met pakhuis liet bouwen bij het tramstation van de R.T.M. te Sint Philipsland. Later werd dit station geëxploiteerd door Marinus van der Hulle. Daarna, in 1924, kwam Gillis Bossers in 'd'n Alt', zoals het stationsgebouw altijd werd genoemd. In dat jaar was Bossers getrouwd met Sara van der Have uit Zierikzee. Het echtpaar kreeg geen kinderen, maar al in 1931 werd Jopie van Dongen, een kind van Sara's zus Levina als pleegdochter door het echtpaar Bossers aangenomen. Gillis was agent voor de R.T.M. Op het bord aan de muur stond: St. PHILIPSLAND slaakdam. Men kon er pakketjes afgeven en er kwam ook vrachtgoed met de tram mee. Dan belde Gillis de geadresseerde, of hij bezorgde het aan huis. Jopie, die nu in Nieuw Vossemeer woont, moest ook wel eens bezorgen. Ze herinnert zich dat het afleveren van een doosje roomboter bij melkventer Jacob Sorber steevast een eigen gebakken kòkkiene van vrouw Sorber opleverde. Het stationsgebouw bestond toen uit een woonhuis en café annex wachtkamer. Daarnaast was Bossers ook handelaar in biggen en daarmee, als de tijd van het opzetten van een big in voor- of najaar aanbrak, een bekende dorpsfiguur. Circa 1970 werd voor de reconstructie van de kruising Stationsstraat/Rijksweg het karakteristieke stationsgebouwtje afgebroken.

Bastiaan Johannes Quist en zijn vrouw vertrok met nog enkele thuiswonende kinderen op 6 april 1920 naar Rotterdam waar ze resp. 20 november 1925 en 24 december 1938 zijn overleden.

Op de kar staan Cent den Braber Levzn., Marien Kempeneers Lzn. en Kees Verwijs Ding.zn. De persoon op de achterste kar is Willem Kunst. De man naast het schip is waarschijnlijk Jan Walpot en daarnaast (met baard) Levinus den Braber. De persoon die half boven het ruim uitsteekt is Fien Geense. Zoals te zien wordt de keislag in manden uit het ruim gedragen.

Naast de afvoer van de landbouwproducten was er natuurlijk ook wel eens aanvoer op de haven. Zo zien we op dit oude plaatje, rond 1930, dat voor het onderhoud van de polderwegen macadam, slakken of grint met een binnenschip werd aangevoerd. Door potige werkmannen werd het goedge in manden uit het ruim gedragen en met paard en klikkar vanaf de haven op de bestemde plaats gebracht. Ook gecomposteerde stadsmest werd op de haven aangevoerd. Naast de traditionele stalmest werd dat op het land gebruikt als grondverbeteraar. Bij wijze van proef werd in de laatste decennia van de 19de eeuw

ook al mondjesmaat met kunstmest geëxperimenteerd. Uit de gemeentelijke jaarverslagen blijkt echter dat de gemaakte kosten nauwelijks bijdroegen aan een betere oogst. Toch werd kunstmest een van de belangrijkste stoffen die in de toekomst door de Landbouwvereniging zou worden verhandeld. In de periode waarover we nu schrijven, zeg maar 1910 tot 1940, kende Nederland de Eerste Wereldoorlog, een grote economische landbouwcrisis, die ook weer uitmondde in een wereldbrand.

De “Wilhelmina”, het motorschip van beurtschipper Pieter Westbroek.

De opbrengst van de veldvruchten bedroeg in kilo's slechts een derde van de huidige oogst. Toch was er overproductie. Dat had tot gevolg dat op last van de crisisdienst veel veldvruchten, zoals aardappelen en tarwe werden bepoederd, zodat het ongeschikt was voor menselijke consumptie. Het mocht nog wel als veevoeder worden gebruikt.

De werkeloosheid was erg hoog. Daarvoor werden werkverschaffingobjecten gecreëerd. Een flink object was de inpoldering van de Abraham Wissepolder, waarvan de aanleg van de dijk en de verkaveling geheel doormiddel van handwerk plaatsvond. Ook de Rijksweg van Sint Philipsland naar de tramhaven in Anna Jacobapolder werd als werkverschaffingsobject aangelegd. Hieraan kunnen we nog toevoegen dat in de eerste vier decennia van de vorige eeuw circa eenderde van de Fluplandse bevolking om economische reden naar de steden trok. Velen gingen naar Rotterdam, waar door menigeen een waterstokerij of groentezaak werd gestart. Ook in de havens en bij de sleepdiensten vond men werk. Niet alleen Rotterdam, ook in Den Haag, Haarlem Leiden en de Wieringermeer waren in trek.

Hierboven zien het motorschip ‘Willemina’ van beurtschipper Piet Westbroek in de oude haven langs de Henriëttedijk. Hij onderhield met zijn schip een beurtdienst op de route Sint Philipsland – Dordrecht – Rotterdam v.v. Deze foto, waarvoor in de tweede helft van de jaren '20 van de vorige eeuw werd geposeerd, is een haast sprekend beeld. De foto is bij eb genomen, zodat de haven droog staat. Westbroek had zijn woning en pakhuis in de

Achterstraat op de plaats waar nu de Meermarkt van de familie De Berg staat. Hij vervoerde vooral pakgoed zoals dozen, kisten en zakken. Uiteraard bracht de schipper ook weer vracht mee terug uit Rotterdam en Dordrecht. Met de kruiwagen werd het kleine goed van de Achterstraat naar de haven vervoerd. Het was dus een bodedienst over water. Daarnaast vervoerde hij ook landbouwproducten op die route.

We blijven nog even bij deze foto. Aan de jongeman die bij de stuurhut staat kunnen we aflezen wanneer dit kiekje ongeveer is gemaakt. Het is Leendert Cornelis Westbroek, een zoon van de beurtschipper, die op 29 mei 1929 op 23-jarige leeftijd is gestorven. Het weegbrughuisje (links) heeft hier nog een schuin aflopend dak. Wanneer de weegbrug is gebouwd is mij nog niet precies bekend, maar op 18 mei 1904 werd door het bestuur van het waterschap Henriëttepolder besloten om de kruin van de zeedijk vanaf de weegbrug tot de tramhalte te voorzien van een kolensintelpad. Voordat daarmee werd begonnen wilde het bestuur echter weten of dit stuk zeedijk in de nabije toekomst verhoogd zou worden. Dan zou het sintelpad immers weer uitgegraven moeten worden voor de hechting van de kleilagen. Het pad werd aangelegd omdat in het natte jaargetijde de bermweg langs

de zeedijk voor voetgangers onbegaanbaar was. Straks nog meer over de weegbrug, maar we noemen eerst nog even de overige gebouwen die zichtbaar zijn op de Oostdijk. Het gebouwtje met het puntdak in het pakhuisje van beurtschipper Japje Quist.

In de eerste dijkwoning daarnaast woonde Johannes Mol met zijn gezin. Hij was getrouwd met Pieter-nella Zoetje Verwijs. Toen dit gezin rond 1915 aan de andere zijde van de Oostdijk langs de bermweg, in een van de twee nieuwe woningen ging wonen, betrok Hubrecht Reijngoudt (foto hiernaast) met zijn gezin de leeggekomen dijkwoning. Hij was getrouwd met Elizabeth Geense (Lies van Levien). Naast dit lage dijkhuis was de woning en de smederij van Cornelis Roozemonnd met daarnaast een onbebouwd gedeelte waar de travalje stond om de paarden in te beslaan. In 1927 vond een ingrijpende verbouwing plaats. Het dijkhuis, waarin de oude smid Kees Roozemonnd en zijn vrouw Dina van der Weele woonden, bleef zoals het was. Ze zijn resp.

overleden in 1936 en 1931. Naast de woning van de oude smid was nog een pakhuisje, dat eerder als woonhuis diende. Het was maar heel klein, maar daar heeft de legendarische Geertje Bakker met haar vijf kinderen nog in gewoond. Ze was bij de Fluplanders wél bekend omdat ze volgens eigen zeggen wel kinderen, maar geen man was opgelegd. Ze voorzag in haar onderhoud door te bakeren en gestorven mensen af te leggen. Met de oude smederij die in 1862 door Christiaan Gelok was gesticht, werd ook het oude pandje waar Geertje had gewoond in 1927 afgebroken.

In dat jaar werd op deze plaats een nieuwe smederij gebouwd voor zoon Louis Eliza Roozemonnd. Hij was zijn vader inmiddels opgevolgd en ging hier het ijzer smeden en de paarden beslaan. Ook het gedeelte dat naast de oude smederij was werd toen bij de smederij getrokken zodat de paarden voortaan binnen werden voorzien van nieuwe hoefijzers.

Vooral in het koude jaargetijde zochten oudere mannen beschutting in de smidse op tevens het handwerk van Louis en zoon Bram bij het smidsvuur te bewonderen. Het gebeurde wel dat in beide travaljes een paard stond en nog een aan de ringen daarachter. Na het overlijden van Louis in december 1957 zette zoon Bram het bedrijf voort, maar hij moest zich meer gaan toeleggen op installatie- en constructiewerk en het onderhoud aan moderne landbouwmachines. Landbouwtractoren hadden immers het werk van de zware trekpaarden overgenomen. Jan Verwijs (van Suzan) kwam vanaf de ambachtschool, kort na 1950, in dienst bij smederij Roozemonnd.

In de woning ten noorden van de smidse woonden eerder (veer)schipper Cornelis van den Berge met zijn broer Izaak. Deze zijn resp. in 1919 en 1922 gestorven, waarna de jonge smid Louis Roozemonnd en zijn vrouw Catharina Reijngoudt deze dijkwoning betrokken. Tot 1971, het jaar dat de gebouwen aan de Oostdijk werden gesloopt, woonde daar ook zijn zoon Bram Roozemonnd. met zijn gezin.

Een luchtfoto uit 1948. Hierop is nog duidelijk de bebouwing op de Oostdijk te zien. Op de voorgrond de zeedijk langs de Stationsstraat.

Eind jaren '60 ging het gemeentebestuur onder burgemeester G. van Velzen akkoord met het saneren van de dijkwoningen aan de Oostdijk. Dat werd in snel tempo afgerond. Ook het markante pakhuisje van beurtschipper Japje Quist, dat als verkeersremmer op het kruispunt Stationsstraat-Oostdijk stond, verdween toen uit het straatbeeld.

Alleen de weegbrug, die al meer dan een eeuw lang het straatbeeld heeft bepaald wacht nu blijkbaar nog op een volgende bestemming.

We noemden al dat het bestuur van het waterschap Henriëttepolder het in 1904 gewenst achtte om een sintelpad aan te leggen over de dijk van de weegbrug naar het tramstation. Langs deze weg, de huidige Stationsstraat, liep toen de uitwateringssloot van de Henriëttepolder. Na 1910 werd begonnen met de bouw van woningen aan de Stationsstraat zoals we dat hier-naast zien. Vijf jaar later waren

De Stationsstraat vóór 1925.

aan de overzijde van de bermsloot twee aaneensluitende blokken met woningen, het landbouwschuurtje Pieter Kunst en de villa's van Adriaan van Dijke en Leen Capelle gebouwd. De woningen waren via karakteristieke bruggetjes over de watergang bereikbaar. De weg was nog niet geplaveid met stenen en was in het natte jaargetijde voor voetgangers onbegaanbaar vanwege de karrensporen in de met keislag vermengde vette klei. Ook de kerkgangers liepen dan 's zondags over de kruin van de dijk.

Via deze sloot moest het oppervlaktewater van de Henriëttepolder door een sluis in de Oostdijk. Deze lag tussen het pakhuisje van Quist en de eerste dijkwoning en waterde uit

De vermoedelijk in 1724 gebouwde molen De Hoop met het in 1747 gebouwde wachthuis aan de buitenzijde van de zeedijk. Het was vanaf de haven toegankelijk. De laatste bewoners, het echtpaar Cent Wagemaker en Lenie Zoeteman, verhuisden in december 1972 naar de Mosselkreekstraat. In januari 1973 werd het Wachtje afgebroken.

in de Oude Polder op circa 100 meter afstand van de uitwateringsluis tussen de molen en het Wachtje. In de vergadering van mei 1904 werd ook gesproken over het uitwateringsluisje van de Henriëttepolder. Hoognodig moest dit worden gerenoveerd. Voor het aanbrengen van een nieuw schoft en winwerk in deze sluis had timmerman Marinus Remeijn al prijs opgegeven. De aanwezigen

vonden de prijs echter nogal aan de hoge kant. Daarom werd voorgesteld om ook de timmerlieden Christiaan Feleus en Hendricus Padmos prijs op te laten geven. Het werk zou

dan aan de laagste inschrijver gegund kunnen worden. Er werd vast een bedrag van f 255,- voor gereserveerd.

We keren nog even terug naar de bebouwing rond de haven. De korenmolen de Hoop is verreweg het belangrijkste bouwwerk dat al sinds de eerste helft van de 18de eeuw het beeld van Sint Philipsland bepaald en tevens als monument te boek staat. Het bouwjaar is waarschijnlijk 1724. Terwijl we dit schrijven is men begonnen met een grondige restauratie. De inwoners zijn daar vanzelf erg blij mee! Wat zou Sint Philipsland zijn zonder de molen. Zij die Sint Philipsland naderen vanuit Brabant of het eiland Tholen krijgen steeds weer een ander schilderij te zien. Nog even geduld en Sint Philipsland heeft naast de gerestaureerde molen ook een 'Waterfront'.

Langs de haven Het Wachtje, de molen en de weegbrug en het pakhuisje van beurtschipper Quist was er meestal wel wat te zien. Groepjes mannen kwamen bijeen om een praatje te maken. Op dit plaatje, kort na 1970, zien we dat bij de weegbrug, waar ook een bankje langs stond. V.l.n.r. zien we hier de broers Adriaan en Maarten Steijn, Gerard Koolaard, Kees van Jan Reijngoudt en Jacob van den Bos (Bosje).

Daarnaast was er tot en met januari 1973 ook 'Het Wachtje', dat door de landsoverheid gebouwd werd tijdens de Oostenrijkse successieoorlog (1740-1748). Het deed dienst als wachthuis en was voorzien van kruut en lont.

Eind jaren '60 van de vorige eeuw kwam het wachtje op de lijst van te saneren woningen in de gemeente Sint Philipsland. Deze lijst bevatte de woningen in het oude Karreveld, de bebouwing op en langs te Oostdijk vanaf de Stationsstraat tot de Emmastraat, en acht woningen op het zogenaamde Stoofhof aan de Oostdijk. Ook het Wachtje en het beeldbepalende huisje van Kees en Janna Noorthoek, op de kruising Achterstraat–Zuidijk vielen toen ten prooi aan deze ingrijpende woningsanering. Omdat de bewoners van veel oude panden, die werden afgebroken, een redelijke vergoeding kregen, was er weinig tegenstand. Een niet gering aantal oudere bewoners van wie de woning in het saneringsplan voorkwam huurden na de onteigening een appartement in het bejaardenwoningencomplex 'De Rozeboom' aan de Eendrachtstraat, dat met dorpshuis 'de Wimpel' in 1971 werd gebouwd. Anderen kochten- of lieten een nieuwe woning bouwen in plan 'Noord'. Achteraf kunnen we ons afvragen of er wel onderzoek is gedaan naar de historische waarde van het buitendijkse wachthuis, dat in redelijke staat van onderhoud verkeerde. Het was immers wel mogelijk om dit 200 jaar oude, beeldbepalende pandje te behouden.

Deze foto toont ons een beeld van de Zuidijk met de toegang tot de haven met molen en wachthuis in het begin van de vorige eeuw.

Dan stond aan de noordzijde van de korenmolen nog de weegbrug. Deze was aanvankelijk zo klein dat alleen de wagenvracht erop kon worden gewogen. De paarden stonden dan op het plaveisel over de brug. Men blikte in 1936 al in de toekomst. Bij de gemeente kwam in april 1936 van de nieuw opgerichte Weegbrugvereniging "Haven" een aanvraag binnen om een nieuwe voertuigbrug te bouwen. Ten opzichte van de oude brug moest de nieuwe

iets worden verplaatst. Het werd een nieuwe voertuigbrug met unster van het fabricaat 'van Vught' met een weegvermogen van 20.000 kg.. Ook het weeghuisje werd nieuw gebouwd. In 1986 vertelde weger C. van der Reest dat er tijdens de graanoogst soms wel 6 à 700 ton tarwe per dag gewogen wordt. De brug was toen al een aantal jaren eigendom van 'Cebeco Zuidwest'. Toen de boeren het graan in steeds grotere hoeveelheden in losse vorm gingen aanvoeren werd het weegvermogen van de brug nog een keer uitgebreid, nu tot maximaal 30.000 kilo. Tot en met 2003 werd een groot deel van de tarweoogst van de Fluplandse boeren op de brug gewogen. Sindsdien gaat het graan rechtstreeks naar een ander depot van de 'CZAV'.

In april 1986 poseerden weger Kees van der Reest en havenmeester Jan van Duuren bij de weegbrug voor de fotograaf van de Eendrachtbode. De weegbrugvereniging "Haven" te Sint Philipsland bestond toen 60 jaar. In april 1936 kwam bij de gemeente een aanvraag van deze vereniging binnen om een nieuwe brug te bouwen. Deze werd ook iets verplaatst t.o.v. de oude brug.

De eerste weger die mij bekend is was Johannes Geense. Hij was getrouwd met Janna Verstrate. Geense was naast weger ook smid, blikslager en loodgieter. Hij woonde in het huis dat nu bekend staat als Achterstraat 37. Aan de linkerkant van de gang had hij zijn werkplaats/smederij. In 1923 werd Geense ernstig ziek en werd Willem Mol, die met zijn ouders, in het eerste dijkhuis, dicht bij de weegbrug woonde, als hulpweger aangesteld. Dat werd kort daarop, na het overlijden van Geense, omgezet in een vaste aanstelling. Mol, die als kind een heupziekte had, kon geen zwaar landbouwwerk verrichten. Niet minder dan 45 jaar bleef hij de taak als weger op deze brug vervullen. Vandaar ook dat hij in de volksmond altijd "Wullem de weger" werd genoemd.

Daarnaast had Mol tot zijn pensioen in 1968 enkele administratieve functies. Zo was hij ook ontvanger van het waterschap Prins Hendrikpolder en deed voor particulieren de boekhouding. Daarna waren achtereenvolgens Leen ten Hove, Kees van der Reest en Gert Noorthoek weger op deze brug. Vooral tijdens de graanoogst was er topdrukte op dit markante plekje bij de Fluplandse haven. In 2003 werd de brug voor het laatst gebruikt. De laatste tarwe ging in augustus 2003 over de brug. Gert Noorthoek noteerde van deze laatste oogst die hij had gewogen een totaal van 2358.260 kg.

Nu de weegbrug niet meer wordt gebruikt doet het bestuur van de heemkundekring “Philippuslandt” onderzoek of de brug op het meest westelijke punt van de Henriëttedijk behouden kan blijven. Het zou niet de eerste keer zijn dat een dergelijk project met behulp van sponsors en subsidies zou kunnen worden verwezenlijkt.

Nu rest ons nog het graanpakhuis van de Coöp. Landbouwvereniging Sint Philipsland. Zoals reeds genoemd, in 1930 werd deze vereniging opgericht. Namens het Centraal Bureau te Rotterdam kwam op 25 augustus 1933 bij de gemeente Sint Philipsland de aanvraag binnen van de plaatselijke Landbouwvereniging voor het bouwen van een: graanopslagplaats op de Henriëttedijk op 4 ½ meter afstand van het bestaande (oude) weegbrughuisje. Dit betrof het eerste deel van het graanpakhuis aan de haven. De funderingen van beton met een verhouding van 1 cement, 2 zand en 3 grind moesten gelijk met de kruin van de dijk komen. De funderingen dienden op een halve meter onder de vloer aan elkaar verbonden te worden met stalen profielbalken. De vloerhoogte stond eveneens op de kruinhoogte van de dijk aangegeven. De aannemingssom werd begroot op f. 5.700 =. Aannemer L.J. Allewijn verzorgde de tekening, zette zijn naam als gemeenteopzichter onder de bouwvergunning, en verzorgde ook de bouw van het pakhuis. Zowel aan de zijde

Bij de opening van de nieuwe Rabobank te Sint Philipsland in 1964 treffen we Willem Mol aan bij de genodigden. V.l.n.r.: kantoorhouder PTT Willem Kaashoek, Willem Mol, schoenmaker Jan Kramer en wethouder Pieter Mol.

van de haven als de Stationsstraat werden drie dubbele schuifdeuren aangebracht. In 1934, dus midden in de beruchte jaren van de landbouwcrisis, werd dit pakhuis voltooid. In 1938/39 was er zelfs behoefte aan uitbreiding, zodat in het verlengde tegen de eerste opslagplaats, een tweede pakhuis werd gebouwd. Het werd breder dan het eerste, zodat men met een vrachtwagen via de afrit langs het oude deel het nieuwe kon inrijden. De vloer van het nieuwe gedeelte lag belangrijker lager dan het eerste, zodat er bij de roldeur en de schuifdeuren bij erg hoog water wel eens vloedplanken en zandzakken moesten worden geplaatst.

Het nieuwe deel was vooral voor de opslag van kunstmest bestemd. Dat had inmiddels in meerdere soorten zijn intrede gedaan. Boven de roldeur moest verplicht het opschrift: "LANDBOUWZOUTEN" worden aangebracht.

In het begin noemden we al dat Jacob Johannes (Japje) Quist de eerste zaakvoerder was van de Landbouwvereniging. Zijn broer Bastiaan Quist stond hem daarin al snel terzijde. Beiden waren dan ook nauw verbonden aan de Coöperatie. Jacob trouwde in 1921 met

Het pakhuis van de Coöp. Landbouwvereniging waarvan het voorste gedeelte in 1933/34 werd gebouwd. We zien ook de twee GMC vrachtwagens van Kees Neele (van de sjap), die veel producten voor deze vereniging vervoerde. Op de achtergrond, 'achter de kaajedam' zoals deze locatie werd genoemd. Dit was de gemeentelijke vuilstortplaats tot circa 1967.

Cornelia Meijer, een dochter van molenaar Willem Meijer. Aanvankelijk woonde het echtpaar Quist in de op een na noordelijke dijkwoning op de Oostdijk. Met ingang van november 1937 verhuisde het echtpaar, met broer Bastiaan, die bij hen inwoonde, naar de woning, nu Voorstraat 5. Nadat Jacob daar op 30 maart 1942 op 50-jarige leeftijd was overleden, bleef Cornelia Quist-Meijer als huishoudster bij haar ongehuwde zwager Bastiaan Quist. In september 1953 verhuisden ze naar Nieuw Ginneken en werd Bas als zaak-

voerder opgevolgd door Willem Jacobus Beurkens, die al vanaf de oprichting als pakhuis-knecht bij de landbouwvereniging werkzaam was.

De activiteiten in het pakhuis op de haven bleven doorgroeien. Naast de handel in granen, peulvruchten, was de handel in kunstmest zo toegenomen, dat het woekeren werd met de ruimte. Achter het laatste blok woningen aan de Stationsstraat stond tot en met 1953 de landbouwschuur van Cornelis Smits en de familie van Oeveren. Deze ging de Coöperatie ook voor een deel huren voor de opslag van kunstmest. Maar in 1948 was, weliswaar onder de vlag van een afzonderlijke coöperatie, bij de watertoren in de Prins Hendrikpolder een groot aardappelkoelhuis gebouwd. Tot die tijd werden de aardappelen nog bewaard aan langgerekte hopen langs de dreven onder een flinke laag tarwestro en een zomerdek. Speculanten bewaarden de aardappelen tot het voorjaar. Dan moest in november

Jacob Johannes Quist, geboren te Sint Philipsland 10 oktober 1891, beurtschipper en koopman. Overleden te Sint Philipsland 30 maart 1942. Hij is getrouwd te Sint Philipsland op 21 juli 1921 met Cornelia Poulina Meijer, geboren te Sint Philipsland 14 juli 1894. Overleden te Bergen op Zoom op 9 februari 1971, dochter van Willem Meijer en Jacoba Pieternella Marina Mol.

nog een dik winterdek, bestaande uit een dikke laag klei, worden aangebracht. Meestal werd de kuil dan in het vroege voorjaar al ontdaan van het winterdek en werden de aardappelen omgezet om het verder uitlopen van de kiemen te voorkomen. Dit alles was erg arbeidsintensief en de arbeiderslonen begaven zich in stijgende lijn. Vandaar dat er her en der koelhuizen werden gebouwd om de aardappels beter te kunnen bewaren. Het koelhuis aan de watertoren was zo ingericht dat de verschillende boeren de mogelijkheid kregen om een bepaalde ruimte, bestaande uit vakken, te huren. Naast het koelen werden de aardappelen ook nog bepoederd om schotvorming tegen te gaan. Deze moesten uiteraard ook weer worden geruimd en al dan niet worden klaargemaakt voor export. Willem Beurkens werd beheerder en secretaris van het koelhuis. Daar speelde de in 1931 opgerichte Landbouwvereniging weer op in.

Het achterste deel van het pakhuis op de haven werd kort na de Tweede Wereldoorlog opgetrokken, zodat voor een verdiepingsvloer ruimte werd geschapen. Een zware verdiepingsvloer van beton, daar was de fundering van het pakhuis niet op berekend. Daarom werd gekozen voor een vrijstaande vloer op pilaren en balken van beton. Het bleek een succes. Op de verdieping werd een moderne sorteermachine geplaatst. De vrachtwagens van de plaatselijke expediteurs Kees Neele en Aarnoud Beurkens voeren er wel bij. Vracht na vracht werden de piepers in zakken aangevoerd om via een brede band te worden getransporteerd naar de sorteermachine op de verdieping

van het pakhuis aan de haven. De destijds zo bekende aardappelhandelaar De Greef kocht

en verhandelde deze aardappelen. Willem Beurkens en Kees Kosten coördineerden het werk in het pakhuis. Soms werden ze met vrachtwagens afgevoerd, maar het gebeurde ook met een coaster zoals de Delfdijk die we op de volgende bladzijde in de Fluplandse

Op de voorgrond het beurtschip "Mosselkreek" van Willem Quist. Lange tijd was Vincent Johannes (Cent) den Braber schipper en Johannes van der Reest beurtschippersknecht op de "Mosselkreek". Quist zelf opereerde aan de wal als koopman en bevrachter en was bovendien zijn broer Bas behulpzaam met de groeiende handel bij de Coöperatie.

Links aan de dijk zien we twee melkkoeien van Bram den Braber (van Riek), die meestal werden gewacht door een van zijn kinderen.

haven zien afgebeeld.

Voor al voor vrouwen en meisjes leverde dat werk op als er op het land nog niets te doen was. Ook een aantal mannen waren nodig voor het zwaardere werk. Het was ook nauwkeurig werk. Op het eind van de band liepen de gesorteerde

aardappelen in jutezakjes, die dichtgenaaid werden. Nu en dan pakte een keurmeester er een zak tussenuit om de piepers stuk voor stuk te controleren. Vooral aan exportpartijen werden hoge eisen gesteld. Mankeerde er te veel aan de inhoud, dan kon deze eisen dat een partij nogmaals over de sorteerder ging.

Vaste werknemers bij de Coöperatie waren Willem Beurkens, Mattheus Kaashoek, Johannes Kaashoek en Willem Everaers. In drukke perioden werden voor het dragen van kunstmest en graan tijdelijk ook losse krachten aangenomen. In het voorste gedeelte

stonden installaties om zaaigranen en peulvruchten te behandelen tegen vogelvraat en om het graan te schonen. Om het tillen van de zakken te vergemakkelijken was boven de schuifdeuren een rail met elektrische installatie aangebracht. Met zelfsluitende klemmen konden daarmee de volle zakken tot op elke gewenste hoogte worden gehesen.

Voor de Tweede Wereldoorlog werd dit plaatje geschoten van de schipper op de "Mosselkreek" Cent den Braber en de knecht Johannes van der Reest. In het midden staat Willem Mol, die 45 jaar lang weger was op de Fluplandse weegbrug aan de haven.

De coaster Delfdijk in de Fluplandse haven.

Het pakhuys werd ook voor andere doeleinden gebruikt. Denk ik terug aan de Tweede Wereldoorlog, dan herinner ik me dat kippenhouders die meer eieren hadden dan voor eigen gebruik, deze wekelijks moesten leveren in het pakhuys bij iemand die daar aanwezig was namens de Crisis Controle Dienst (CCD).

In de Hongerwinter 1944-1945 werden de inwoners van Sint Philipsland opgeroepen om in goede verpakking levensmiddelen af te leveren in het pakhuys op de haven. Deze werden dicht bij de roldeur in het achterste pakhuys verzameld. Ik herinner me dat ik als 9 of 10 jarige jongen ons aandeel daar

afleverde. Er werd gul geofferd voor onze medemens boven de rivieren. Sint Philipsland was toen immers al sinds 4 november 1944 bevrijd. Kort daarop vond de voedseldropping rond Rotterdam plaats.

Ook tijdens de rampdagen in februari 1953 en de daarop volgende weken werd het pakhuys intensief gebruikt. Het voorste gedeelte bleef droog, maar in het lagere deel waren de stapels kunstmest omgevallen. Dat werd al in de voornacht, vóór dat de dijken braken geconstateerd door Willem Beurkens, die Bas Quist kort daarna als zaakvoerder opvolgde. Eerst werden in die rampnacht de vluchtende bewoners opgevangen in de woningen op de Oostdijk en in het graanpakhuys op de haven. Velen gingen ook naar familie in straten op de zogenaamde Sluisblok in de Henriëttepolder. Maar toen bleek dat ook deze polder overstroomde werd alles doorverwezen naar het koelhuis in de Prins Hendrikpolder. Gelukkig bleef deze polder, en zodoende ook de Slaakdam, droog. De inwoners, die bijna allemaal waren gewaarschuwd, konden worden ondergebracht in de gangen van het koelhuis. Kort daarop werden ze met auto's en bussen geëvacueerd naar Steenberg en vervolgens naar Roosendaal.

Vrijwel direct werden in het hoge deel van het pakhuys op de haven en in de woningen op de Oostdijk allerlei voorzieningen getroffen voor de mensen die moesten blijven. In het graanpakhuys werden hulpgoederen, zoals kleding en dekens opgeslagen en uitgedeeld. Er werd ook een keuken ingericht om eten klaar te maken voor degenen die moesten blijven.

Toen een gedeelte van de bewoners terug mocht keren, konden de Fluplandse kerken voor de zondagse diensten nog niet worden gebruikt. Om beurten werden dan op zondag door

'Rondom de haven', daar kunnen we dit plaatje ook bij betrekken. Misschien was er geen werk voor de schippers. Het kan ook zijn dat er geen plaats was in de haven.

de drie verschillende kerken diensten belegd in het pakhuis. Ds. E.S. de Lint preekte op de zolder van het achterste gedeelte voor zijn eigen Hervormde Gemeente. Kisten en stapels met zakken deden, naast enkele stoelen, dienst als zitplaats. Ook de ouderlingen van de Oud Geref. Gemeente: Marien den Braber, Jacob Wage-maker en Marien Noorthoek, en van de Geref. Gemeente: Johannes van Hekken en hoofdonderwijzer Adriaan Boone gingen daar op zondag voor in de leesdiensten. Sint Philipsland behoorde materieel gezien tot de zwaarst getroffen gemeenten in het rampgebied. De

nieuw- en herbouw van woningen en allerhande voorzieningen werd in sneltreinvaart ter hand genomen. Een nieuwe school, nieuwe winkels, meerdere in één straat, een kleuterschool en een Groene Kruisgebouw met badhuis, kortom, aan voorzieningen geen gebrek.

Echter, de werkgelegenheid stokte. De boeren konden het vanwege de mechanisatie in de landbouw met steeds minder arbeiders doen. Er brak voor de Sint Philipslandse arbeiders een periode van pendelen aan. In de bouw vonden veel mensen werk. Met ingang van 1956 boden ook de Rotterdamse havens aan veel voor-malige landarbeiders vast werk.

Van lieverlee zagen we ook de kleine winkeltjes uit het dorpsbeeld verdwijnen. Op korte afstand van ons dorp rezen de supermarkten uit de grond. De vijf plaatselijke bakkers moesten de handen in

Kort na de Watersnoodramp werd in plan 'West' een aanvang gemaakt met woningbouw. Op deze luchtfoto zijn al een aantal woningen gereed in de Wilhelminastraat, De Hengelsestraat en de Deldensestraat.

1963 ineen slaan om te overleven. Friet en snacks verdrongen de vierponders en de zes-tienonsen naar een achtje wit of tarwe. Ook het bestaan van de grotere kruidenierswinkels ging wankelen en kleine binnenschippers saneerden. Het moest alles in groter verband. De plaatselijke Landbouwvereniging fuseerde in 1966 met de aan- en verkoopvereniging West-Noord-Brabant te Dinteloord. Op 1 juli 1971 volgde de samenvoeging met Cebeco Zuidwest, zodat de zaaigranen en ander zaai- en pootgoed vanuit een ander depot werden geleverd. Zaakvoerder Willem Beurkens werd toen belast met de Aardappelafzetorganisatie Zuid-West Nederland bv. Zoals al genoemd, de aanvoer van gedorste tarwe bleef mogelijk tot en met 2003. Na het wegeen werd het graan op het havenplateau gestort en door vrachtwagens afgevoerd.

Zo rond 1974 kocht het Aannemingsbedrijf gebr. Ligtendag het gebouwencomplex op de

Havenhoofd Sint Philipsland, de Krabbenkreek bij Zuidwesterstorm.

Foto: Jankees van der Doe

haven om het in gebruik te nemen als timmerwerkplaats en opslagplaats. De indeling van dit gebouw was echter te oneconomisch voor het opbergen van het bouwgereedschap, steigermateriaal enz. Daarom werd er uitgezien naar andere mogelijkheden. De groei van het bedrijf zette zodanig door dat werd besloten om op het bedrijventerrein Prins Hendrikpolder een nieuwe timmerwerkplaats met opslagloods en een kantoorgebouw te bouwen. Het bedrijf naderde toen de 50 werknemers. Directeur Jan Ligtendag wist bij de opening te melden dat ze voor 6,5 miljoen aan werk onder handen hadden. Bovendien nog een leuke portefeuille en wat ijzers in het vuur. Trots meldde hij dat, behalve het dakdekkers- en stukadoorwerk, al het werk door eigen mensen kon worden uitgevoerd. In april 1982 werden de gebouwen, werkplaatsen 2200 m², het kantoor met 240 m² vloeropperv-

vlak, en nog een buitenterrein van 6300 m², van het jubilerende bedrijf officieel in gebruik genomen door dr. C. Boertien, Commissaris van de koningin in Zeeland. Het was toen 50 jaar geleden dat vader Willem Adriaan Ligtendag een eigen metselbedrijfje in het Karreveld startte. Om de ontwikkelingen te Sint Philipsland vanaf de bevrijding wat nader te volgen, lezen we even mee met de correspondent van de Eendrachtbode in 1979.

Van bevrijding naar welvaart

Correspondent Gert Noorthoek schreef in 1979 een artikel in de Eendrachtbode t.g.v. het 35-jarig bestaan van deze krant onder de kop: "Van bevrijding naar welvaart". Hij blikt daarin terug naar de bevrijding van Sint Philipsland op 4 november 1944. Dat was ook het jaar toen de Eendrachtbode voor het eerst verscheen.

Noorthoek: *"De problemen bleven nog, zij het dan nu met een opgelucht gevoel. Toch moest men zich weer bij het flauwe schijnsel van een drijver of kaars en enkelen bij het licht van een olielamp aan de tafel scharen om de avondboterham met meelvet te nuttigen. Het energieprobleem eiste nog een slachtoffer. In het gezin van kleermaker Kunst ging door het gebruik van een olielamp de lampenkap in brand. Bij het kordate optreden liep*

Pendelen naar de Rotterdamse havens. Staande v.l.n.r. Leen Boudeling, Machiel van der Est, Ko Moerland (van Coert), Leen den Engelsman en Johannes Neele. Vooraan: Jo Kunst, Piet Ligtendag en Adrie Moerland Anthzn.

deze zestigjarige man zulke ernstige brandwonden op, dat hij tengevolge hiervan op 15 november 1944 overleed".

Noorthoek verhaalt over de periode van begin november 1944 tot de bevrijding in mei 1945 toen ons eiland alsmaar in de frontlinie lag: *"Tegen Kerstmis was ons dorp volgepropt met militairen en gelukkig dat het Von Rundsted offensief in de Ardennen werd afgeslagen, waardoor dit stukje van Zeeland voor een ramp be-*

waard bleef. Anders had de grote Duitse troepenmacht op Schouwen-Duiveland zeker getracht via ons dorp naar Antwerpen door te stoten. Op die Belgische havenstad werden dagelijks V-1's afgevuurd die met een angstaanjagend lawaai over ons heentrokken".

Pendelaars

Wat de werkgelegenheid betrof, was er in de landbouw – waar de beroepsbevolking toen bijna in zijn geheel op gericht was – weinig perspectief. Andere mogelijkheden deden zich echter voor. Kort na de bevrijding, in november reeds, kwamen de eerste pendelaars in dienst van de plaatselijke aannemer De Raat om sloopwerk in Steenbergen te verrichten. Het vervoer gebeurde met rijtuig en paard van dhr. Suijkerbuijk uit Heense Molen. Dit werk werd later naar andere plaatsen uitgebreid. Ook namen veel mannen dienst bij de bewakingstroepen. In 1945 waren er ook de eerste havenarbeiders, die hun werk in Antwerpen verrichtten. Naarmate de structuur van de gronden beter werd, vloeiden er weer veel arbeidskrachten terug naar de landbouw. De losse arbeiders werden in de winter meestal bij de Heidemij op een object in Schouwen-Duiveland te werk gesteld.

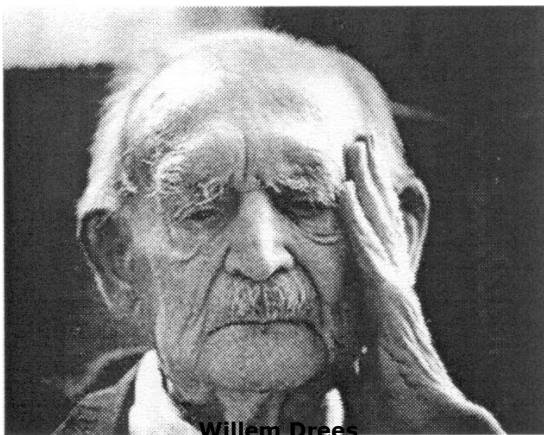
Dan verhaalt Noorthoek over het verblijf van de Fluplandse mannen die op Walcheren bij de Dienst Uitvoering Werken (DUW) aan de herverkaveling gingen werken. Elke week organiseerden de mannen een zangavond. Er werd dan uit het vierstemmige psalmboek gezongen, zoals dat ook op een doordeweekse avond op de galerij van de Oud Gereformeerde kerk in de Achterstraat werd gedaan.

“De februariramp verschaft, hoeveel slachtoffers deze ook aan mens en vee eiste en hoe ernstig ook, eveneens veel werk. Daarna kwam de herverkaveling op Tholen en Schouwen-Duiveland op gang. Er bleef een groot aanbod van arbeiders. Naarmate de mechanisatie op dit terrein (o.m. drainage) en in de landbouw snel toenam, veranderde die werkgelegenheidssituatie”.

Haven

“Dan, in 1956, heeft de Rotterdamse haven belangstelling voor de Zeeuwse arbeidsmarkt”. Noorthoek verhaalt dat in dat in september van dat jaar de eerste autobus dagelijks op en neer naar de Rotterdamse haven gaat pendelen. Precies een jaar later volgt nog een tweede bus. Het aantal pendelaars neemt snel toe: “... hetzij voor werk bij aannemers of scheepswerven. Sinds de bevrijding en daarbij ook de verschijning van de Eendracht-bode is er een geweldige economische ontwikkeling geweest. Ook plaatselijk. Zo is de brood- en banketbakker Jan de Waal destijds door zijn expansiedrang met zijn bedrijf aan de Voorstraat/Oostdijk op Sint Philipsland naar Tholen moeten verhuizen. En de bouwbedrijven van vader en zoon Ligtendag en de gebroeders Eve-raers, zijn zodanig gegroeid dat ze nu met miljoenenorders werken”.

[“Voedseltekort”. Hebben we het dan niet beter gekregen door de forse toename van de werkgelegenheid? Zonder meer. Was de ‘Noodwet Ouderdoms voorziening’ vanaf 1947

Willem Drees

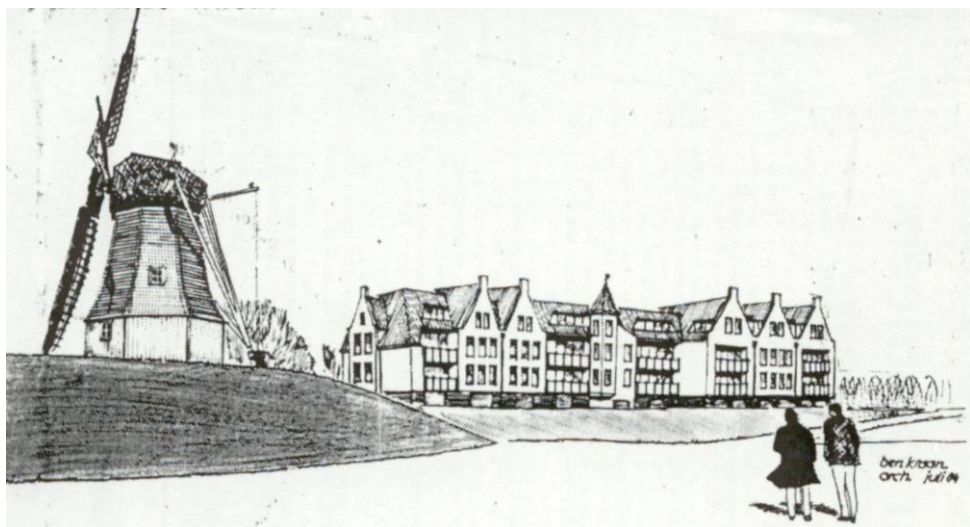
geen verademing voor onze oudjes? Iedereen sprak immers van de ‘Noodwet Drees’. Dat leidde er toe dat in 1957 iedereen in Nederland nu een pensioen (AOW) had vanaf zijn 65ste jaar! ‘We trekken van Drees’ werd alom gehoord. - J.K.]

Voedseltekort

“Toch zijn er problemen gebleven”, zo sluit Noorthoek zijn artikel van 15 november 1979 af: “Het energievraagstuk...!” En waren het in de winter van 1944 onze landgenoten boven de rivieren die een nijpend voedseltekort hadden, nu (1979-J.K) zijn het onze medemensen in Vietnam, Cambodja en Oost Timor die onze aandacht vragen. Zo waren er 35 jaar geleden zorgen, die zijn er ook 35 jaar later...”

’t Pakuus

Na de verhuizing van Ligtendag naar het industrieterrein kwam het pakhuis geleidelijk aan leeg. Leen Geluk was inmiddels onder de vlag van Ligtendag een schildersbedrijfje begonnen. Ook hij vond onderdak in het pakhuis op de haven en daarna op het industrieterrein. Aanvankelijk leek het mogelijk om schilder Geluk en de installatie- en constructietak die Han Quist beheerde, binnen het bedrijf van Ligtendag te behouden. In augustus 1984, toen het bedrijf een periode van grote groei doormaakte, werd op een personeelsbijeenkomst van het bedrijf een plan onthuld om het pakhuis aan het havenplateau in Sint Philipsland aan de haven te slopen en hiervoor in de plaats een pand met 18 flatjes te bouwen. Architect voor het plan was Ben Kraam uit Bodegraven. De één en tweepersoonsflatjes krijgen een uitzicht op korenmolen De Hoop en de Krabbenkreek. Op dat moment werd echter duidelijk dat twee onderdelen van het bedrijf, namelijk Delta-techniek en Geluk Schilders waren afgestoten. Kort daarop startte ook Han Quist met zijn zwager Rinus Ligtendag (eerder mededirecteur van gebr. Ligtendag BV.) het bouwbedrijf Kleinbouw-techniek. Deze drie, thans op het Sint Philipslandse industrieterrein gevestigde bedrijven, genieten bekendheid en bieden aan veel mensen werk. Ze hebben blijkbaar een goede keus gedaan. Het moederbedrijf dat in 1931 door Willem Adriaan Ligtendag werd gesticht, werd eind 1988 spijtig genoeg getroffen door een faillissement.

Het voormalige graanpakhuis kwam na de verhuizing van Ligtendag naar het Industrierrein Prins Hendrikpolder in handen van de de gebroeders A. en P. Verwijs die in de Oude Polder het landbouwbedrijf Hollands Hoeve exploiteren. Daarnaast had dit bedrijf zich gespecialiseerd in de zilvruienteelt en het verwerken daarvan in eigen fabriek. Het bedrijf te Sint Philipsland was eigenlijk een neventak. Vader André Verwijs uit Yerseke trouwde een dochter van Abraham Antonie Van Nieuwenhuijzen, landbouwer op Hollands Hoeve. Zowel vader André Verwijs als diens vader Pieter Verwijs specialiseerden zich te Yerseke in de Oestercultuur. Een andere schoonzoon van Van Nieuwenhuijzen, Nicolaas van Westen, volgde zijn schoonvader op Hollands Hoeve op. Voordat Van Westen deze historische hoeve aan de boorden van de Luijsterkreek betrok had hij al enige tijd als pachtboer op 'het Oude Baken' gewoond. Van Westen was 69 jaar

In februari 2007 werd het pakhuis van de voormalige Coöperatieve Landbouw Vereniging afgebroken. Foto: Leen van der Gouwe.

toen in 1963 zijn pacht afliep. De hoeve was toen al in de familie Verwijs gekomen door het huwelijk van André Verwijs met dochter Abra van Nieuwenhuijzen. Deze deed in 1963 zijn oesterbedrijf in Yerseke over aan zijn twee zoons Anton en Peter. Anton vestigde zich op Hollands Hoeve. Zijn broer Peter bleef het Zuid-Bevelandse trouw en ging zich hoofdzakelijk met de oesterteelt bemoeien. Mogelijk had de familie Verwijs nog plannen met het pakhuis aan de haven, maar tot intensief gebruik is het niet meer gekomen. Bovendien raakten de gebouwen aan de zeedijk in verval. Het steeds drukker en zwaarder wordende verkeer door de Stationsstraat zal mogelijk debet geweest zijn aan de scheurvorming in de gebouwen.

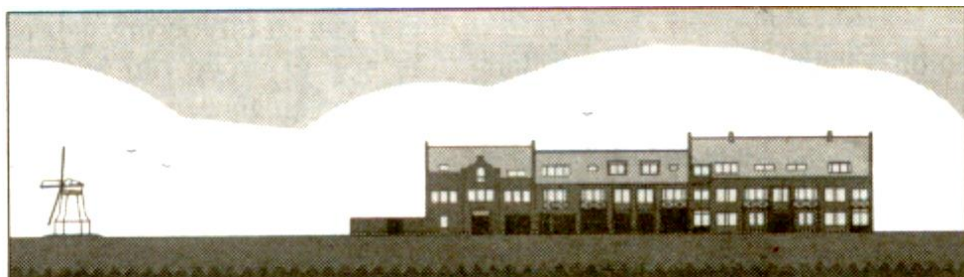

Korenmolen De Hoop op de zeedijk bij de haven. In 1980 is de molen één meter opgevijseld omdat de dijken, waaronder de dijk waarop Fluplands trots pronkt, op deltahoogte gebracht werden.

Al geruime tijd waren ook door de familie Verwijs plannen gemaakt om op de plaats van het pakhuis woningen te bouwen. Na een aantal jaren bakkeleien met waterschap en waterstaat is nu vergunning verleend om nu niet meer op- maar tegen de zijkant van de binnenzijde van de zeedijk bij de haven een waterfront op Sint Philipsland te verwezenlijken. Toen met de laatste dijkverzwaring in 1982 de dijken op Deltahoogte werden gebracht, kreeg de haven een nieuwe toegangsweg vanaf de Stationsstraat. Ook werd langs het havenzijde van het pakhuis een verhoogde zeewering aangelegd. Tegelijk met de dijkverzwaring werd de oude haven langs het pakhuis gedempt en werd daar een geheel nieuw havenplateau aangelegd. Ook de molen is toen in zijn geheel een meter Het plan is nu zover gevorderd dat in de eerstvolgende maand de eerste paal in de grond kan. De gebouwen zijn al gesloopt. Enkel de betonnen funderingen moeten nog worden verwijderd.

Op de plaats van de voormalige gebouwen van de Sint Philipslandse Landbouwvereniging komen 6 appartementen met 2-, 3-, en 4 kamers en 4 woningen met een inhoud van 530 m³. De woningen zien uit op de Krabbenkreek en op de korenmolen “De Hoop”, die bij het gereedkomen van de woningen weer tot in de puntjes zal zijn gerestaureerd. Met de locatie “’t Pak’uus” zal “De Hoop” en wie weet, de “weegbrug Haven” het beeld van Sint Philipsland weer in volle glorie gaan bepalen.

Jan Kempeneers

Een miniatuur van het plan dat op de Henriëttedijk, met uitzicht op de korenmolen en de Krabbenkreek, in 2007 zal verrijzen.

Jaarverslag 2006

Met veel voldoening mogen wij terugblikken op het jaar 2006. Ondanks het feit dat het bestuur momenteel maar uit 3 personen bestaat, is het toch gelukt om zowel de leden als niet leden een gevarieerd programma aan te bieden.

Het jaar 2005 hadden we wat minder succesvol afgesloten, omdat het werk van de kring de laatste maanden op een laag pitje had gestaan. De reden hiervan was het bedanken van een viertal bestuursleden in een half jaar tijd. Toch zijn we het jaar 2006 met nieuwe moed begonnen, de heer Jan Kempeneers was weer bereid een Cronicke samen te stellen en ondergetekende heeft zich beschikbaar gesteld voor een bestuursfunctie.

De algemene ledenvergadering werd gehouden op 20 april in het verenigingsgebouw aan de Schoolstraat. Anja Neele-Kempeneers werd in het bestuur gekozen en heeft haar benoeming aanvaard. Zij zou de taak van penningmeester op zich nemen. Helaas lukte het die avond niet om het bestuur verder te versterken, zodat Anja ook tijdelijk de taak van secretaris op zich nam. Bram Wisse zou voorlopig vice-voorzitter blijven en Esther van de Vlies – van Dijke, bestuurslid. Na het formele gedeelte werd door Jan Kempeneers een diapresentatie getoond met als thema: ‘De Landbouw, vroeger en nu.’

Traditiegetrouw waren we als heemkundekring weer aanwezig op de braderie van Sint Philipsland, die dit jaar op 24 juni werd gehouden. Het weer zat dit jaar mee en we mochten dan ook op veel belangstelling rekenen. Vooral de fotoboeken waren weer in trek.

Als extraatje hadden we een quiz gemaakt met vragen over Sint Philipsland en Anna Jacobapolder, waaraan we wat leuke prijzen hadden verbonden.

Op 14 augustus hadden we hoog bezoek van Graaf Guillaume de Louvencourt-Poniatowski. Hij zou op deze dag een bezoek brengen aan de plaats en omgeving waar zijn oom Prins Marie-André Poniatowski in de nacht van 22 op 23 januari 1945 om het leven kwam. Tevens waren bij dit bezoek aanwezig: Luitenant Kolonel b.d. J.N. Ladders en zijn collega C. van Caam, beiden oud-stoottroepers, almede de Brabantse onderzoeker Jos van Alphen en Geert Heersche, bij wiens ouders Prins Poniatowski te Oosterhout, in de Tweede Wereldoorlog, was ingekwartierd.

Het gezelschap werd deze dag vergezeld door Jan Kempeneers, Bram Wisse en Esther van der Vlies. Zowel in restaurant het Veerhuis als in het verenigingsgebouw aan de Schoolstraat werden uitvoerige gespreken gevoerd over het gebeurde in Anna Jacobapolder. Na de broodmaaltijd werd in de stromende regen een bezoek gebracht aan Anna Jacobapolder.

Een uitvoerig verslag van dit bezoek is te vinden op onze website en in de Cronicke van september 2006.

Op 9 september werd een nazomerit gehouden met aangespannen en bereden trekpaarden. Dit was een initiatief van Leo van Nieuwenhuizen van stal ‘Broedershof’ die dit samen met Jaap Neele en de Heemkundekring zou organiseren en het werd een succes.

Een 20-tal paarden en hun begeleiders vertrokken om twee uur vanaf de haven voor een rit langs de Zuiddijk richting Zijpe, waar een koffiestop werd gehouden. De publieke belangstelling was zowel op de haven als op Zijpe enorm. Van daar ging de tocht naar Anna Jacobapolder, door de Noordweg naar de eendenkooi en over de buitendijkse weg

met een panorama op de Krammerschorren en het Philipsdamcomplex. Na een rit door de Kramerspolder en de Henriettepolder en meerdere straten van het dorp werd het havenplateau weer bereikt. Daar begaven een aantal paarden met hun berijd(st)ers zich nog te water op het strandje. De Fliplandse bevolking kon met volle teugen genieten van dit gebeuren op deze zonovergoten dag en is dan ook zeker voor herhaling vatbaar.

Op deze dag werd ook de jaarlijkse ‘Open monumentendag’ gehouden. Korenmolen ‘De Hoop’ was opengesteld voor het publiek en hiervoor was ook veel belangstelling, evenals de Nederlands Hervormde kerk, waar op een tafel bij de preekstoel documentatie over de uit 1668 daterende kerk lag uitgesteld. Voor het eerst werkte in 2006 ook de kerkenraad op deze landelijke open dag aan de openstelling van hun bedehuis mee. Ook de nieuwe predikant, ds. Den Boer was daar over te spreken en zegde toe hier in het vervolg meer aandacht aan te schenken. Door verschillende organisten werd die dag ook het orgel gespeeld. Jan Kempeneers had een aantal lijsten met historische foto’s neergezet, waar zoals altijd veel belangstelling voor was.

Op 9 november hadden wij voor de leden een avond gepland in het verenigingsgebouw aan de Schoolstraat. De heer Albert Kort uit ’s Heer Hendrikskinderen, die ook al een artikel in de Cronicke plaatste, hadden wij bereid gevonden een lezing te houden met als titel “De Veldwachter op Sint Philipsland, een manusje van alles” Hoewel de lezing toch meer was gericht op veldwachters in Zeeland in het algemeen, was het een interessant onderwerp. Omdat de lezing niet avondvullend was, verraste Jan Kempeneers ons met een serie dia’s over Sint Philipsland in vroeger tijden wat wederom in de smaak viel bij het publiek.

In 2006 rolden er weer drie Cronicken van de pers, waarvoor we de redactiecommissie en met name de heer Kempeneers dank verschuldigd zijn. Ook de andere schrijvers, die de afgelopen twee jaar een bijdrage voor ons blad aanleverden, onze welgemeende dank. Ons verenigingsblad wordt altijd met veel interesse gelezen en vormt de schakel tussen bestuur en leden.

Door de fotowerkgroep werden dit jaar weer een aanzienlijk aantal foto's gescand en van een bijschrift voorzien het digitale archief bevat nu 2693 foto's. Iedereen die foto's beschikbaar heeft gesteld wordt hartelijk bedankt. Redactie en fotowerkgroep, kortom onze kring, is bezig met een heruitgave van het boekwerkje: Anna Jacobapolder, ontstaan, leven en wonen, destijds geschreven door J.A. Klompe, tot zijn overlijden landbouwer op de Magdalenahoeve. Gericht hebben we enkele nakomelingen van landbouwersgezinnen uit Anna Jacobapolder verzocht om ons foto's in bruikleen te geven. Daarop reageerden Ineke van Strien, Joke Wisse-van Strien uit Apeldoorn, die op de boerderij Nicke opgroeide, en Hanny Verwijs-Wisse uit Bruinisse. U begrijpt dat een aantal van deze foto's zeer geschikt zijn om bovengenoemd boekwerk meer aanzicht te geven.

Mede dankzij de hulp van andere vrijwilligers is het ons gelukt het jaar 2006 weer succesvol af te sluiten. Een ieder die zich op wat voor manier hiervoor heeft ingezet willen we dan ook hartelijk bedanken.

Anja Neele

Financieel verslag 2006 – Heemkundekring “Philippuslandt”

Ontvangsten	2006	2005
Contributie	3.181,50	3.141,50
Subsidie	409,50	405,00
Sponsoring	125,00	165,00
	<u>3.716,00</u>	<u>3.711,50</u>
Uitgaven		
Kosten Cronicke	1.998,56	506,02
Huur	453,80	453,80
Kosten werkgroepen	107,45	10,50
Kosten website	299,98	300,00
Bankkosten/rente	95,77	113,03
Administratiekosten	95,97	126,57
Algemene kosten	311,59	359,36
Afschrijvingskosten inventaris	89,08	89,08
	<u>3.452,20</u>	<u>1.958,36</u>
Eigen vermogen 01-01	8.309,70	6.556,56
Ontvangsten	3.716,00	3.711,50
Uitgaven	3.452,20	1.958,36
Eigen vermogen 31-12	<u>8.573,50</u>	<u>8.309,70</u>

Toelichting bij het financiële verslag.

Het afgelopen jaar is evenals voorgaande jaren met een positief saldo afgesloten, zij het aanzienlijk minder dan in 2005. De hogere uitgaven zitten in de uitgave van de Cronicke, deze is in 2005, éénmaal uitgegeven en in 2006, driemaal.

In de contributie ontvangsten zit een bedrag van € 211,00 van leden die een extra donatie overgemaakt hebben. Hiervoor onze hartelijke dank.

De penningmeester,
Anja Neele

Mededelingen van het bestuur

Fotowerkgroep

Dit jaar kregen we diverse albums en fotoverzamelingen in bruikleen. Via Ineke van Strien uit Anna Jacobapolder kregen we het fotoalbum van de bekende handwerkjuffrouw Jo van Strien (ov. 1998) in bruikleen. Van Joke Wisse-van Strien uit Apeldoorn mochten we het album van haar ouders en grootouders op de boerderij Nicke in gebruik. Met deze foto's gaan we terug naar de eerste landbouwers van Anna Jacobapolder. Daarmee is ook onze collectie klederdracht in het fotoarchief belangrijk uitgebreid

Verder kregen we regelmatig van deze en gene één of meerdere foto's in gebruik. We dienen dan ook Paul Geense nog apart te vermelden. Uit de nalatenschap van zijn tante Miep Verhoog-Reijngoudt mochten we een groot aantal foto's van hem lenen. Je komt dan altijd weer bijzondere, soms unieke kiekjes tegen. Leen van der Gouwe maakte voor ons een mooie serie van de nazomerrit met de paarden. Tevens legde hij de sloop van het graanpakhuis aan de haven vast waar, als alles naar plan verloopt, over een jaar het Fluplandse waterfront: "t Pak'uus" zal zijn verrezen. Ook van Piet van der Reest mochten we een familiealbum gebruiken. Jurgen Neele schonk ons een mooie serie van de nazomerrit met de paarden voor onze website www.sint-philipsland.nl. Allen die aan ons hebben gedacht, hartelijk dank! We houden ons aanbevolen voor nieuwe aanbieders. In 2006 hebben we onze verzameling met meer dan 300 foto's zien groeien!

De foto's met namen en/of bijschriften zijn nu vastgelegd op speciale archief CD-rom's met een levensduur van 300 jaar! We zien uw bijdrage om foto's in bruikleen te krijgen graag tegemoet.

Jankees van der Doe

Dialectgroep

Ook deze groep is actief. Zo om de drie maanden komen we met een groepje van tien tot twaalf mensen bijeen om dialectwoorden uit te pluizen. De groep staat onder leiding van Esther van der Vlies. De vaste bezigheid is het behandelen van een lijst met vragen. Meestal wordt wel eens afgeweken omdat bij een bepaalde vraag herinneringen aan vroeger opduiken. Juist dat komt de gezelligheid van deze avonden ten goede. Regelmatig mogen we een nieuwe deelnemer in deze groep verwelkomen. Mocht u ook aan deze avonden willen deelnemen, u bent hartelijk welkom en u kunt zich melden bij Esther, telefoon 0167-572336

Esther van der Vlies

Op donderdag 12 april 2007 wordt de jaarlijkse algemene ledenvergadering gehouden. Deze avond begint om half 8 in het verenigingsgebouw aan de Schoolstraat te Sint Philipsland. Zie voor meer informatie over deze vergadering de brief met agenda, die bijgevoegd is bij deze Cronicke. Wij nodigen u van harte uit om deze avond bij te wonen.

In deze Cronicke zien we het als onze plicht u het overlijden te melden van mw. Elizabeth Wilhelmina (Betsy) Klompe-Krepel. Te Anna Jacobapolder woonde ze met haar echtgenoot Jan Adriaan Klompe op de Magdalenahoeve aan de Noordweg. Klompe hield zich ook bezig met de geschiedenis van Anna Jacobapolder. Hij schreef onder meer het boekje Anna Jacobapolder - ontstaan, leven en wonen. Enkele jaren na het overlijden van haar man vestigde ze zich te Goes in een verzorgingsflat. Zij was lid van onze kring vanaf het eerste uur. Betsy werd geboren te Bruinisse op 5 oktober 1923. Ze is overleden te Goes op 25 februari 2007.

Vanuit Culemborg bereikte ons het bericht dat de oud-inwoonster van Sint Philipsland mw. Elizabeth Johanna Breeman-Reijngoudt op 4 maart 2007 is overleden. Lies werd geboren te Sint Philipsland op 23 maart 1914 als dochter van Johannes Reijngoudt en Maria Wagemaker. Met haar man Arie Breeman woonden ze na hun vertrek uit Sint Philipsland te Woerden en Culemborg. Lies was van meet af aan een erg meelevend lid van onze heemkundekring. Menig telefoongesprek of bericht met gegevens kwam er richting Sint Philipsland als reactie op de Cronicken waarvan ze steeds met veel interesse kennis van nam.

Ook kunnen we u weer enkele nieuwe leden voorstellen, die we van harte welkom heten binnen onze kring. Het totaal aantal leden van onze kring komt daarmee op 309.

231a	mw. I. Beurkens-de Graaf	Steenbergen
308	mw. P.G. Verhoog-Wolse	Elst (U)
309	dhr. A.L. Bakker	Leusden

Deze mannen werkten op Walcheren bij de Dienst Uitvoering Werken (DUW) aan de herverkaveling. Zie ook pagina 456. Bovenste rij v.l.n.r.: Kees Quist, Jap Bakker, Lauw van de Ree, Johannes Reijngoudt, Marinus Noorthoek, Bram Nelisse, Marien Westdorp, NN, NN, Jacob Reijngoudt. Onderste rij v.l.n.r.: Johannes Verwijs Dzn, Marinus Verwijs Jac.zn., Marnius Verwijs Ding.zn., Jacobus den Braber. Midden v.l.n.r.: NN, Henk Fontijne, Marinus Verwijs.

De spelende kinderen zijn de zoontjes van ds. Bal. Dominee verstuurde deze kaart in maart 1909 aan 'Jongejuffrouw Maartje den Engelsman te Oud-Vosmeer'.

Dit plaatje werd al voor 1909 gemaakt op de Voorstraat met op de achtergrond de in 1873 gebouwde pastorie van de Hervormde Gemeente. Deze onbeschadigde foto kregen we in bruikleen van Peter Kunst met het gegeven dat er een zoontje van dominee Egbertus Gerardus Johannes Bal op zou staan. Dominee Bal kwam in 1906 van Meerenberg naar Sint Philipsland van 1906 tot 1913. Hij diende de gemeente tot 1913. Hij nam toen een beroep aan naar Hellendoorn. Ds. Bal werd op 1 mei 1872 geboren te Rotterdam. Op 8 september 1895 werd hij als predikant bevestigd te Nijeveen. Van daar werd hij in 1898 geroepen naar Holten. In 1903 werd deze plaats verwisseld met Meerenberg, waar hij drie jaar later een beroep kreeg van Sint Philipsland.

Op 10 augustus 1913 preekte hij na zeven jaar afscheid te Sint Philipsland. Ds. Bal was getrouwd met de gelijknamige Wilhelmina Cornelia Bal, geb. te Delft op 11 mei 1873. Bij hun komst naar Zeeland hadden ze twee zoontjes, nl. Johannes Jacobus van 3 dec. 1899 en Cornelis Gerardus van 1 juli 1902, beiden geboren te Holten. Op 1 december 1907 was er blijdschap in de pastorie van Sint Philipsland met de geboorte van dochter Wilhelmina. Op 17 augustus 1913 deed ds. Bal zijn intrede te Hellendoorn. De predikant maakte zich erg verdienstelijk in de Ned. Hervormde Kerk. Op zondag 8 september 1935 was het 40 jaar geleden dat ds. E.G.J. Bal zijn ambt als predikant in de Ned. Hervormde kerk aanvaardde. Hij was toen Praeses van de Classis Zwolle. Bij dit jubileum maakte men gewag van: “.... zijn steeds frissche kanselarbeid. Zijn trouwe pastorale zorg en catechisatie vinden alom waardering”. Hij werd gezien als een toegewijd praeses en kerkvisitator. Tenslotte: “De jubilaris heeft te kennen gegeven gebruik te zullen maken van het recht om niet te jubileren”

Met zwaar materieel is donderdag 8 maart 2007 de kap van de Fliplandse korenmolen De Hoop van de molenromp gehaald. De kap wordt volledig gerestaureerd, evenals de gehele molen. Er wordt geprobeerd om de restauratie voor de landelijke monumentendag af te ronden zodat Fluplands trots op deze dag weer in volle glorie op de dijk staat te schitteren. Jan Kempeneers was bij de demontage van de kap en maakte deze fotoreportage.

